Lietas Nr. C28283311
Lietas arhīva Nr. SKC-1331-16

LĒMUMS

Rīgā 2016.gada 29.janvārī

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departaments šādā sastāvā:
tiesnese referente Ļ. Kušnire
tiesnesis V. Maksimovs
tiesnese M. Senkāne

rakstveida procesā izskatīja SIA „Rīgas satiksme" blakus sūdzību par Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2015.gada 28.augusta lēmumu maksātnespējīgās SIA „ML Reform" administratora pieteikumā par tiesas sprieduma izskaidrošanu.

Augstākās tiesas Civillietu departaments

k o n s t a t ē j a

[1] Augstākās tiesas Civillietu tiesu palāta ar 2013.gada 27.jūnija spriedumu apmierinājusi daļēji maksātnespējīgās SIA „ML Reform" administratora prasību pret SIA „Rīgas satiksme" par zemes nomas tiesisko attiecību atzīšanu, nomas maksas apmēra noteikšanu, nomas maksas parāda, nokavējuma procentu un nodokļu maksājumu kompensācijas piedziņu. Tiesa nospriedusi: 1) atzīt, ka starp maksātnespējīgo SIA „ML Reform" kā iznomātāju un SIA „Rīgas satiksme" kā nomnieku kopš 2005.gada 16.februāra pastāv piespiedu nomas tiesiskās attiecības par zemes gabala 5 844m^2 platībā /adrese/, nomu un noteikt nomas maksu 10% gadā no zemes gabala kadastrālās vērtības; 2) noraidīt maksātnespējīgās SIA „ML Reform" administratora lūgumu piešķirt tiesības saņemt nomas maksu sešus mēnešus uz priekšu; 3) piedzīt no SIA „Rīgas satiksme" maksātnespējīgās SIA „ML Reform" labā nomas maksas parādu par laika posmu no 2005.gada 16.februāra līdz 2012.gada 4.decembrim 167 437,22 Ls; 4) atzīt, ka starp maksātnespējīgo SIA „ML Reform" kā iznomātāju un SIA „Rīgas satiksme" kā nomnieku laika posmā no 2005.gada 16.februāra līdz 2009.gada 3.septembrim pastāvēja piespiedu nomas tiesiskās attiecības par zemes gabala /adrese/, 3 717m^2 platībā nomu un noteikt nomas maksu 10% gadā no zemes gabala kadastrālās vērtības; 5) piedzīt no SIA „Rīgas satiksme" maksātnespējīgās SIA „ML Reform" labā nomas maksas parādu par laika posmu no 2005.gada 16.februāra līdz 2009.gada 3.septembrim 52 942,44 Ls; 6) noraidīt maksātnespējīgās SIA „ML Reform" administratora prasību daļā par nomas maksas parāda 25 304,85 Ls piedziņu; 7) noraidīt maksātnespējīgās SIA „ML Reform" administratora prasību daļā par likumisko nokavējuma procentu piedziņu; 8) noraidīt maksātnespējīgās SIA „ML Reform" administratora lūgumu piedzīt kompensāciju par nekustamā īpašuma nodokļu maksājumiem 4 539,84 Ls; 9) noraidīt maksātnespējīgās SIA „ML Reform" administratora lūgumu piedzīt kompensāciju saistībā ar turpmākajiem nodokļu maksājumiem; 10) noraidīt maksātnespējīgās SIA „ML Reform" administratora prasību daļā par pievienotās vērtības nodokļa 51 593,75 Ls piedziņu; 11) noteikt maksātnespējīgās SIA „ML Reform" tiesības par laiku līdz sprieduma izpildei (izsoles dienai) saņemt no SIA „Rīgas satiksme" likumiskos 6% gadā no piespriestās, bet nepiedzītās summas.

[2] Ar Augstākās tiesas Civillietu departamenta rīcības sēdes 2015.gada 27.februāra lēmumu atteikts ierosināt kasācijas tiesvedību sakarā ar maksātnespējīgās SIA „ML Reform" administratora un SIA „Rīgas satiksme" kasācijas sūdzībām par Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2013.gada 27.jūnija spriedumu.

[3] Augstākajā tiesā 2015.gada 9.jūlijā saņemts maksātnespējīgās SIA „ML Reform" administratora pieteikums par 2013.gada 27.jūnija sprieduma izskaidrošanu.

Pieteicēja lūgusi izskaidrot Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2013.gada 27.jūnija spriedumu daļā, ar kuru noteiktas maksātnespējīgās SIA „ML Reform" tiesības par laiku līdz sprieduma izpildei (izsoles dienai) saņemt no SIA „Rīgas satiksme" likumiskos 6% gadā no piespriestās, bet nepiedzītās summas.

Pieteikumā norādīts, ka tiesa nav noteikusi, par kādu laika posmu prasītājam ir tiesības saņemt likumiskos procentus - no sprieduma taisīšanas dienas līdz sprieduma izpildei, vai arī no sprieduma spēkā stāšanās dienas līdz sprieduma izpildei.

[4] Ar Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2015.gada 28.augusta lēmumu pieteikums apmierināts, izskaidrojot, ka maksātnespējīgajai SIA „ML Reform" ir tiesības par laiku no 2013.gada 27.jūnija līdz sprieduma izpildei saņemt no SIA „Rīgas satiksme" likumiskos 6% gadā no piespriestās, bet nepiedzītās summas.

Lēmumā norādīts, ka, pasludinot spriedumu, tiesa nosaka prasītāja tiesības saņemt likumiskos procentus. Šajā brīdī tiesas rīcībā nav informācijas, vai spriedums tiks pārsūdzēts un kad tas stāsies spēkā. Tādējādi ir pamats uzskatīt, ka tiesības saņemt likumiskos procentus rodas līdz ar sprieduma taisīšanas dienu.

To pamato arī procentu institūtam raksturīgā nepārtrauktība, kas aprobežojas un izbeidzas tikai likumā noteiktajos gadījumos, un tas ir saprotami, jo prasītājs turpina nesaņemt savus naudas līdzekļus no sprieduma taisīšanas brīža līdz sprieduma izpildei.

[5] Blakus sūdzību par minēto lēmumu iesniegusi SIA „Rīgas satiksme", lūdzot to atcelt un jautājumu izlemt pēc būtības.

Blakus sūdzība pamatota ar šādiem argumentiem.

[5.1] Tiesa, pieņemot lēmumu, pārkāpusi: 1) Civilprocesa likuma 192.pantā noteiktās prasījuma robežas, jo prasītājs nebija lūdzis sprieduma nekavējošu izpildi; 2) likuma „Par tiesu varu" 16.panta otrajā daļā noteikto, jo uzlikusi par pienākumu pildīt spriedumu, kas nebija stājies likumīgā spēkā;

3) likuma „Par tiesu varu" 16.panta trešo daļu, jo neņēma vērā, ka pienākums maksāt nomas maksu rodas tikai ar sprieduma spēkā stāšanās brīdi.

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 204.pantu spriedumu izpilda pēc tā stāšanās likumīgā spēkā, izņemot gadījumus, kad spriedums izpildāms nekavējoties. Līdz ar to sprieduma izpildes skaidrojumu, kāds dots Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2015.gada 28.augusta lēmumā, tiesa varēja sniegt vienīgi situācijā, ja spriedumā būtu rakstīts, ka tas stājas spēkā nekavējoties.

[5.2] Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2015.gada 28.augusta lēmums faktiski ir papildspriedums, kurā izlemts jautājums, par kuru 2013.gada 27.jūnija spriedumā nav lemts.

[6] Pārbaudījis lietas materiālus, Civillietu departaments atzīst, ka blakus sūdzība apmierināma un Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2015.gada 28.augusta lēmums ir atceļams.

[7] Civillietu departamenta ieskatā, apelācijas instances tiesa, izskaidrojot spriedumu un nosakot, ka likumiskie procenti ir aprēķināmi no sprieduma pasludināšanas dienas, nav pārkāpusi Civilprocesa likuma 192.panta noteikumus.

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 437.pantu apelācijas instances tiesa var pēc lietas dalībnieka pieteikuma ar savu lēmumu izskaidrot spriedumu, negrozot tā saturu.

Tātad sprieduma izskaidrošana ir pieļaujama, lai novērstu neskaidrības sprieduma saturā, kuru iemesls varētu būt neprecīzs vai pārprotams sprieduma saturs. Tiesas nolēmuma izskaidrošana saistāma ar tā rezolutīvo daļu, t.i., ar grūtībām nolēmuma izpildē, ja tā rezolutīvā daļa nav pietiekami skaidra.

Konkrētajā gadījumā prasītāja lūgusi skaidrot, no kura laika tiek skaitīti likumiskie procenti, uz kuru saņemšanas tiesībām ir norādīts sprieduma rezolutīvajā daļā.

Nav strīda, ka laika posms, no kura ir maksājami likumiskie procenti līdz sprieduma izpildei, Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2013.gada 27.jūnija sprieduma rezolutīvajā daļā nav norādīts. Kā redzams, minētais ir radījis grūtības sprieduma izpildē, jo parādnieces un piedzinējas viedokļi šajā jautājumā ir atšķirīgi.

Ievērojot minēto, Civillietu departaments konstatē, ka tiesa, izlemjot pēc būtības maksātnespējīgās SIA „ML Reform" lūgumu, rīkojusies tiesiski.

[7.1] Civillietu departamenta ieskatā, pamatoti ir blakus sūdzībā izteiktie iebildumi par sniegtā skaidrojuma būtību.

Civilprocesa likuma 195.pantam ir imperatīvs raksturs un saskaņā ar to tiesa pati (*ex officio*), neatkarīgi no prasījumā izteiktajiem lūgumiem, noteic prasītājam tiesības par laiku līdz sprieduma izpildei saņemt procentus uz likuma pamata (Civillikuma 1759.pants), kuru apmērs noteikts Civillikuma 1765.pantā (*sk. Senāta 2007.gada 4.aprīļa spriedumu lietā Nr.SKC -87/2007, Senāta 2010.gada 13.oktobra lēmumu lietā Nr.SPC -166/2010*).

Stājoties spēkā nolēmumam par naudas summas piedziņu, par piedziņas juridisko pamatu kļūst spriedums, kura labprātīga nepildīšana rada nokavējumu Civillikuma 1759.panta izpratnē. Savukārt nokavējums dod pamatu likumisko procentu maksāšanai.

To pamato apstāklis, ka sprieduma nepildīšana, citam pienākošās summas paturēšana pie sevis, nozīmē sveša kapitāla lietošanu, par ko pēc likuma pienākas procentu samaksa.

Šādos apstākļos konstatējams, ka eventuāli Civilprocesa likuma 195.pantā minētais procentu maksāšanas pienākums līdz sprieduma izpildei varētu būt saistīts ar: 1) prasības pieteikumā norādītās saistības pārkāpumu; 2) izpildes nokavējumu, kas var rasties sprieduma izpildes stadijā.

Vispārīgā gadījumā sprieduma izpildes nokavējums izpildes stadijā rodas, ja piespriestie naudas maksājumi nav veikti sprieduma labprātīgas izpildes noteiktajā termiņā. Šādos gadījumos procentu maksāšanas pienākuma izpilde sākas ne ātrāk kā brīdī, kad spriedums stājies likumīgā spēkā un notecējis termiņš tā labprātīgai izpildei.

Līdz ar to, lai atbildētu uz jautājumu, no kura brīža ir īstenojamas saskaņā ar Civilprocesa likuma 195.pantu spriedumā norādāmās tiesības uz likumiskiem procentiem par laiku līdz sprieduma izpildei, tiesai bija jāapsver, ar kādu mērķi minētās tiesības noteiktas, t.i., lai garantētu personai tiesības uz likumiskiem procentiem sakarā ar prasības pieteikumā norādīto saistības pārkāpumu, vai arī sakarā ar parādnieka pieļauto vilcināšanos samaksāt spriedumā piespriesto naudas summu.

Atbildot uz minēto jautājumu, būtu jāņem vēra, ka atbilstoši civilprocesā pastāvošajam dispozitivitātes principam, ar saistības pārkāpumu saistītie likumiskie procenti pieprasāmi, prasītājam izvirzot attiecīgu prasījumu jau pirmās instances tiesā. Turpretim Civilprocesa likuma 195.pantā minētās tiesības tiesa nosaka pati, neatkarīgi no prasījuma esamības.

Valstij ir pienākums nodrošināt likumīgā spēkā stājušos spriedumu izpildi. Minētā pienākuma izpilde, kas ir valsts uzdevums publisko tiesību jomā, tiek panākta ar dažādiem tiesību instrumentiem, institūtiem un mehānismiem. Ievērojot minēto, apstāklis, ka likumdevējs pieļāvis civilprocesā publiskām tiesībām raksturīgo regulējumu, varētu norādīt uz to, ka šajā gadījumā tiesības uz likumiskiem procentiem ir vērstas uz sprieduma izpildes stimulēšanu, t.i., ka minētās tiesības ir sasaistē ar nokavējumiem, kas var rasties sprieduma izpildes procesā.

Arī juridiskajā literatūra atzīts, ka likumiskie procenti līdz tiesas sprieduma izpildei pēc satura ir cita veida prasījums, tas vairs nav prasījums par uzturlīdzekļa maksāšanas, kredīta neatdošanas, preču vai pakalpojumu samaksas kavējuma sekām, bet gan prasījums sakarā ar tiesas sprieduma izpildīšanas kavējumu, tātad nepakļaušanos kompetentās tiesu institūcijas spriedumam, kura izraisījusi nepieciešamību vērsties pie tiesu izpildītāja ar pieteikumu par piespiedu izpildi (*sk. Torgāns K. Likumisko procentu aprēķināšana. Tiesību efektivitāte postmodernā sabiedrībā. Latvijas Universitātes 73.zinātniskās konferences rakstu krājums, 2015*).

Civillietu departamenta ieskatā, šāds secinājums atbilst Civilprocesa likuma 195.panta jēgai.

Izskatot minēto jautājumu atkārtoti, tiesai būtu arī jāņem vērā, ka prasība norādīt sprieduma rezolutīvajā daļā uz tiesībām saņemt likumiskos procentus, Civilprocesa likuma 195.pantā bija ietverta jau kopš likuma pamata redakcijas pieņemšanas, kad attiecībā uz apelācijas instances tiesas spriedumu pastāvēja noteikumi par tā stāšanos spēkā pasludināšanas brīdī (Civilprocesa likuma 434.pants).

[7.2] Civillietu departaments atzīst, ka nav pamata apmierināt SIA „Rīgas Satiksme" blakus sūdzībā izteikto lūgumu izlemt maksātnespējīgās SIA „ML Reform" pieteikumu par sprieduma skaidrošanu pēc būtības. Minētais pieteikums, ievērojot Civilprocesa likuma Pārejas noteikumu 91.punktu, nododams jaunai izskatīšanai Rīgas apgabaltiesā.

Pamatojoties uz 448.panta 2.punktu un Civilprocesa likuma Pārejas noteikumu 91.punktu, Augstākās tiesas Civillietu departaments

n o l ē m a

Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2015.gada 28.augusta lēmumu atcelt un jautājumu nodot jaunai izskatīšana Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijai.

Lēmums nav pārsūdzams.

Tiesnese Ļ. Kušnire

Tiesnesis	V. Maksimovs
Tiesnese	M. Senkāne